

що напруження у стосунках між мусульманами, які мешкають на Заході, та населенням західних країн буде зростати.

Список використаних джерел:

1. Арх. Августин. Ислам в Европе. – СПб.: ЦСО, 2009. – 656 с.
2. Кепель Ж. Джихад: Экспансия и закат исламизма / Пер. с фр. В.Ф. Денисова. – М: Ладомир, 2004. – 468 с.
3. Фуллер Г. Будущее политического ислама // Отечественные записки. – 2003. – №5. Режим доступа: http://magazines.russ.ru/oz/2003/5/2003_5_34-pr.html (Дата доступу: 05.10.2017).
4. Fuller G. E. The Future of Political Islam. – New York: Palgrave Macmillan, 2003.

Ричко В.Ю.

аспірантка,

Рівненський державний гуманітарний університет

ПОЧАЇВСЬКА ЛАВРА ЯК АКТИВНИЙ ПРОВІДНИК ТА ОПЕРТЯ «РУССКОГО МИРА» НА ТЕРЕНАХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. імперські амбіції Російської Федерації виявилися у низці штучних політичних й політико-економічних утворень, таких, наприклад, як СНД, Митний або Євразійський союзи. Попри декларовану «тісну інтеграцію на новій ціннісній, політичній, економічній основі», домінуюча позиція Росії в цих союзах вказувала на її бажання зберегти колишні радянські республіки у сфері свого впливу. Яскравим прикладом цього стала доктрина «русского мира», в основі якої знаходиться випробувана часом ідеологема «Москва – третій Рим», проте кардинально трансформована до сучасних реалій та геополітичної мети російського керівництва [3, с. 32].

Саме з огляду на стрімкий розвиток демократичних процесів та соціальних зрушень, що охопили український конфесійний простір, цей державно-церковний проект був спрямований передусім на Україну. Це пояснюється тим, що «... з розпадом СРСР із союзних інституцій лише одна Російська православна церква зберегла і контролює весь простір колишніх царської, а опісля радянської імперій, а Патріарх Московський є його одноосібним правителем. Втім, щоб цей простір був підвладний йому не лише церковно-адміністративно, а й контролювався ним ще й політично (тобто існуючі в межах цього московсько-православного простору підпорядковувалися Московському владі ще й держави і нації), українцям (і білорусам) підсовується доктрина «русского мира» [2, с. 97].

Згідно неї, «Київ – це південна столиця російського Православ'я. ... Київ – це ... Єрусалим і Константинополь, це серцевина нашого (російського – Авт.) життя!» [2, с. 97-98]. Отже, «... йдеться про те, що Київ неодмінно мусить бути не українським, а саме руським, цебто в цьому сенсі російським містом, а

Україна – російською територією. Примітно, що ні Патріарх Кирило, ні загалом РПЦ, ні словом, ні півсловом не наголошують на необхідності захисту української мови, української культури, про становлення України як національної держави. Мова йде тільки про якусь історичну Русь, слов'янство, руську православну духовність, російську мову, російське православ'я і про єдиний духовно-канонічний російсько-православний простір «русского мира» [2, с. 98]. Відтак, це дає підстави для твердження, що «під вивіскою «русского мира» Росія хоче повернути, втрачену з розвалом СРСР, Україну. А всі ті пишномовні розмови про якийсь єдиний духовний простір, про співдружність слов'янських народів, зрештою, про «русский мир» є всього лише антуражем справжніх неоімперських амбіцій щодо України, заходів із втягування її в орбіту нової Російської імперії» [2, с. 104].

Наголосимо на тому, що реалізація ідеології «русского мира» здійснюється не лише політичними інституціями, а також спецслужбами Російської Федерації у тісному контакті з Московською патріархією, тобто ззовні України, але й всередині неї – за підтримки та допомоги проросійських політичних сил, окремих представників державної влади, а також пересічних громадян – симпатиків ідеї відновлення СРСР. До цього переліку варто додати більшість керівництва, а також частину священнослужителів та вірян УПЦ (МП).

Зокрема, базові постулати «русского мира» активно втілюються в життя насельниками Почаївської лаври – однієї з найбільших християнських святинь України. Оскільки ця обитель знаходиться в підпорядкуванні УПЦ (МП), тож закономірно, що його ченці, а також семінаристи знаходяться під потужним впливом ідей «русского мира». Це підтверджується низкою чинників.

Так, під час перебування вітчизняних журналістів у Почаївській лаврі, семінарист Духовної семінарії УПЦ (МП), ведучи екскурсію літературною українською мовою, постійно вживав слово «московський», що звучало, за твердженням відвідувачів, досить нав'язливо [4]. Зокрема, у розповіді він акцентував на благодійності московських царів, натомість не подав жодної інформації про внесок заможних українців у розбудову цього осередку. Коли журналісти поцікавилися, як же в лаврі ставляться до вірян інших конфесій, то отримали таку відповідь: приходити в храм і прикладатися до мощей святих можна усім, а от молитися за представників інших конфесій православні отці відмовляються, тож записок за здоров'я та за упокій від них не приймають. У цьому контексті видаються не безпідставними думки деяких експертів про те, що якби ініціатива про передачу Почаївської лаври у власність УПЦ (МП) за часів минулої влади була позитивно вирішена, то сьогодні віруючих інших конфесій не пустили б на її поріг [4].

Ще одним виявом присутності «русского мира» в Почаївській лаврі є те, що хоча проповіді у Почаївській лаврі звучать українською мовою, а богослужіння – церковнослов'янською, крамниці на території святині рясніють російськомовною продукцією: листівками, календарями, зображеннями святих тощо.

Водночас яскравим підтвердженням того, що в Почаївській лаврі «точково загіздився» «русский мир», є наступний епізод. Медійники поцікавилися в

екскурсовода, яке ставлення насельників Почаївської лаври до нинішньої збройної агресії Росії проти України. Відповідь їх приголомшила: «Це кара Божа за те, що відбувалося в нашій державі». З цього випливає, що збройна агресія Росії в Україні – це кара за мирний Майдан [4].

За словами релігієзнавця Андрія Юраша, в Почаївській лаврі культивується одна з найконсервативніших ідеологій – доктрина «русского мира». Відтак, обитель є одним із головних її форпостів в Україні. На думку цього науковця, лише перманентне, буквально щоденне переконування насельників цієї святині може зрештою призвести до змін у їхніх поглядах. Одним із сприятливих чинників у цьому контексті є те, що в лоні УПЦ (МП) нині поступово відбувається процес її українізації, зокрема починає окреслюватися проукраїнський вектор її діяльності [4].

Думається, що має пройти багато часу, перш ніж ченці Почаївської лаври стануть на виразні позиції україноцентризму. А поки цього не сталося, Почаївська лавра залишається в полі великоімперських потуг Росії. Одним із свідчень цього є те, що влітку 2016 р. Почаївську лавру відвідав архієпископ Петергофський Амвросій Єрмаков, який є членом опікунської ради фонду «Русский мир». Відтак, незважаючи на перманентні заяви вищого керівництва УПЦ (МП) про підтримку України, Почаївська Лавра продовжує бути «меккою» для путінських чиновників від релігії, покликаних пропагувати імперські ідеї країни-агресора в Україні [1].

Отже, як впливає з аналізу ідеологічної платформи діяльності ченців та семінаристів Почаївської лаври, нині ця обитель є активним провідником та опертям доктрини «русского мира» в Україні.

Список використаних джерел:

1. Почаївську Лавру відвідав представник «Русского міра» // За Збручем: новинний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zz.te.ua/pochajivsku-lavru-vidvidav-predstavnyk-russkoho-mira/>
2. «Русский мир» Кирила не для України: Збірка наукових статей / Ред. кол.: А. Колодний, П. Павленко, О. Саган, Л. Филипович, В. Шевченко. Українська асоціація релігієзнавців. – К.: УАР, 2014. – 343 с.
3. Християнська традиція Київської Русі: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (19.05.2015) / орг. ком.: прот. Володимир Вакін (голов. орг. ком.) [та ін.]. – Луцьк: Видавництво Волинської православної богословської академії ЕΙΚΩΝ, 2015. – 352 с.
4. Шутка Н. Російська агресія – це кара Божа за Майдан, вважають у Почаївській Лаврі / Н. Шутка // За Збручем: новинний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zz.te.ua/rosijska-ahresiya-tse-kara-bozha-za-majdan-vvazhayut-u-pochajivskij-lavri/>